

VYLOUČENÍ ZISKU NEBO ZTRÁTY ZE VZÁJEMNÝCH PRODEJŮ VE SKUPINĚ PŘI SESTAVENÍ KONSOLIDOVANÉ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY¹

Elimination of profit or loss from intragroup transactions in consolidation of financial statements

Marie Zelenková

Existuje několik důvodů pro pořízení rozhodujícího podílu na určité účetní jednotce. Jedním z těchto důvodů samozřejmě může být i získání možnosti řízení ekonomických aktivit a politik nabyté jednotky. Možnost určit nabyté jednotce, které zboží a od kterého subjektu by měla nakupovat, komu a za jaké ceny má toto zboží nebo vlastní výrobky prodávat, zároveň umožňuje nabyvateli manipulovat či přelévát zisk mezi účetními jednotkami ve skupině dle jeho konkrétního záměru. Příspěvek se v dalším textu zaměřuje především na to, jaký rozdílný dopad mají tato rozhodnutí na konsolidované účetní výkazy oproti výkazům individuálním.

Rozdílnost konsolidovaných účetních výkazů od výkazů individuálních ve výše uvedené souvislosti lze pro lepší představu popsat například následující situací:

Mateřská společnost rozhodne, že dceřiná účetní jednotka bude určitý typ zboží prodávat mateřské společnosti za vnitroskupinovou cenu, která bude činit 100 peněžních jednotek. Částku 100 mateřská společnost určila podle nejnižší ceny, za kterou je účetní jednotka schopna toto zboží reálně nakoupit. Mateřská společnost v žádném případě nechce, aby dceřiná společnost na prodeji tohoto zboží mateřské společnosti realizovala jakýkoliv zisk. Při stanovení této vnitropodnikové ceny mateřská společnost vůbec nevzala ohled (a ani to nezamýšlela) na vedlejší pořizovací náklady, které v souvislosti s pořízením zboží dceřiné jednotce vyvstávají. Při prodeji zboží tedy dceřiná jednotka utrpí ztrátu z tohoto prodeje jednak v případě, že se k nákupu zboží vztahovaly ještě vedlejší pořizovací náklady, a dále v případě, že zboží nakoupí za cenu pořízení vyšší než 100 peněžních jednotek. Mateřská jednotka si však za svým rozhodnutím stojí, protože chce, aby se dceřiná společnost snažila zboží pořídit za co nejlevnější cenu, a dále proto, aby případný zisk z prodeje byl realizován výhradně v mateřské společnosti. Důvody k převodu veškerého zisku z prodeje zboží výhradně na mateřskou společnost i za cenu, že dceřiná společnost na tomto zisku realizuje ztrátu, mohou být různorodé, tj. jak ekonomické (maximalizace zisku u mateřské společnosti bez ohledu na ztrátu dceřiné z celé řady důvodů) včetně daňových (výše sazby pro zdanění dividend, výše sazby pro zdanění zisku u dceřiné společnosti, u mateřské společnosti), tak i jiné.

Nechť dceřiná společnost prodá mateřské společnosti během účetního období 1000 ks tohoto zboží, jehož průměrná pořizovací cena činila 110 peněžních jednotek. Nechť mateřská společnost z tohoto zboží dále prodá mimo skupinu 500 ks, avšak za prodejní cenu ve výši 180 peněžních jednotek za 1 ks. Dalších 500 ks zůstane mateřské společnosti na skladě v pořizovací ceně 100 peněžních jednotek za 1 ks. Výše uvedené předpoklady budou mít následující dopad do výsledovky:

¹ Tento článek byl zpracován jako jeden z výstupů výzkumného záměru "Rozvoj finanční a účetní teorie a její aplikace v praxi z interdisciplinárního hlediska" registrační číslo MSM, RP 6138439903.

Tabulka 1: Výsledovka dceřiné jednotky

Položka výsledovky	V tis. peněž. jedn.
Tržby z prod. zboží	+100
Náklady na prod. zboží	-110
Hrubá marže	-10
.....	---
Provozní zisk	-10

Tabulka 2: Výsledovka mateřské jednotky

Položka výsledovky	V tis. peněž. jedn.
Tržby z prod. zboží	+90
Náklady na prod. zboží	-50
Hrubá marže	+40
.....	---
Provozní zisk	+40

Při sestavení konsolidované účetní závěrky není možné v této souvislosti převzít výše uvedené údaje z výsledovky v plném rozsahu, ale je nezbytné vyloučit vzájemné vnitroskupinové transakce. Pokud by mateřská i dceřiná společnost byly jedinou účetní jednotkou namísto dvou, pak by tato imaginární účetní jednotka během účetního období nakoupila 1000 ks zboží za 110 peněžních jednotek a prodala 500 ks zboží za 180 peněžních jednotek. Proto by v konsolidované výsledovce měla hrubá marže z prodaných výrobků (tj. rozdíl mezi tržbami za prodané zboží ve výši 90 tis. p.j. a náklady na prodané zboží ve výši 55 tis. p.j.) činit 35 tis. peněžních jednotek. Zbylých, neprodaných 500 ks zboží by se v konsolidované rozvaze vykážalo v celkové výši 55 tis. p.j. (a nikoliv ve výši 50 tis. p.j. jak by je ve své individuální rozvaze vykážala mateřská společnost).

V konsolidované účetní závěrce se díky vyloučení vzájemných vazeb z prodeje zboží napravují právě ty skutečnosti, kdy mateřská společnost svými rozhodnutími způsobí nadhodnocení některých veličin vykazovaných v individuální závěrce jedné účetní jednotky ve skupině na úkor podhodnocení této veličiny v individuální závěrce druhé účetní jednotky ve skupině. Bohužel však ani v konsolidované účetní závěrce není možné pokřivení věrného vykážení uskutečněných transakcí napravit „beze zbytku“. V plné (konsolidační) metodě má vyloučení vzájemných vazeb, které mají dopad na výsledek hospodaření dceřiné společnosti, dopad na nekontrolní podíly na výsledku. Při výpočtu nekontrolních podílů se striktně rozlišuje, které konsolidační úpravy se vztahují k výsledku mateřské společnosti a které k výsledku společnosti dceřiné. Má-li transakce, která se při konsolidaci vylučuje jako vazba ve skupině, dopad na výsledek hospodaření dceřiné společnosti, pak se o podíl nekontrolních vlastníků na této částce zároveň upravuje nekontrolní podíl. S ohledem na výše uvedený text by se pak nekontrolní podíl na výsledku hospodaření dceřiné společnosti, za předpokladu, že by menšinoví vlastníci drželi například 40%, upravil podle níže uvedeného postupu:

V rámci skupiny bylo nakoupeno 1000 ks zboží za 110 p.j. a prodalo 500 ks zboží za 180 p.j. Zbylých 500 ks se neprodalo ven ze skupiny, a proto nesmí být v konsolidované výsledovce vykážán dopad z vnitroskupinového prodeje. Z tohoto vyplývá, že bude nezbytné vyloučit při konsolidaci výsledovky část ztráty ve výši 5 tis. p.j. (tj. 500 neprodaných ks * rozdíl prodejní ceny 100 p.j. a pořizovací ceny 110 p.j.), neboť z pohledu konsolidované skupiny nebyla tato ztráta realizovaná². S ohledem na skutečnost, že se tato úprava týká

² Samozřejmě se i zboží, které zůstalo na skladě u kterékoliv účetní jednotky ve skupině, testuje na znehodnocení (tzv. „impairment“), a pokud by se prokázalo, že jeho prodejní cena je nižší než je aktuální účetní hodnota, pak se i v rámci konsolidovaných výkazů musí vytvořit a následně i vykážat toto znehodnocení (v ČR podmínkách obvykle jako opravná položka k zásobám).

výsledku hospodaření dceřiné jednotky, bude ji nezbytné rozdělit a o 40% upravit nekontrolní podíl na výsledku, tj. o -2 tis. p.j. ($40\% * -5$ tis. p.j.).

Před definitivním sestavením konsolidované výsledovky je potřeba upravit výkaz ještě o odloženou daň. Odložená daň v této souvislosti bude vycházet z rozdílu, který se odvíjí od různých hodnot zboží vykazovaných v rozvaze, neboť hodnota zboží vykazovaná v individuální rozvaze mateřské společnosti činí 50 tis. p.j. ($500 \text{ ks} * 100 \text{ p.j.}^3$), ale v konsolidované rozvaze bude zboží vykázáno ve výši 55 tis. p. j. ($500 \text{ ks} * 110 \text{ p.j.}^4$). Tato odložená daň bude upravovat v konsolidaci výsledek hospodaření přiznaný mateřské společnosti.

Konsolidovaná výsledovka po všech těchto úpravách a za předpokladu, že sazba daně ze zisku u obou účetních jednotek je například 20%, bude mít následující podobu:

Tabulka 3: Konsolidovaná výsledovka

Položka	Výpočet	Pen. jedn. v tis.
Tržby z prod. zboží	+100 tis. +90 tis. – 100 tis. ⁵ neboli $500 \text{ ks} * 180$	90
Náklady na prod. zboží	-110 tis. –50 tis. +110 tis. – 5 tis. ⁶ neboli $500 \text{ ks} * 110$	-55
Hrubá marže	$500 \text{ ks} * (180 - 110)$	35
.....		---
Provozní zisk		35
Odložená daň	$20\% * 500 \text{ ks} * (100 - 110)^7$	-1
Úprava VH o nekontrol. podíl na VH	$-(40\% * -5 \text{ tis.})$	+ 2
Konsolidovaný VH		+ 36

Z výše uvedené výsledovky je patrný nekontrolní podíl na výsledku ve výši -2 tis. p.j. Přestože celkový výsledek hospodaření vykazovaný v individuální výsledovce dceřiné společnosti činí -10 tis. p.j., nebude nekontrolní podíl na výsledku -4 tis. p.j., ale pouze -2 tis. p.j. Pozitivní dopad na výpočet nekontrolního podílu s ohledem na věrný a poctivý obraz má vyloučení části ztráty dceřiné společnosti z důvodu, že nebyla realizovaná mimo konsolidovanou skupinu. Čeho však touto úpravou docíleno nebylo a ani být nemohlo, je eliminace úmyslného přiřazení ztráty z prodeje zboží do výsledku dceřiné společnosti. Toto rozhodnutí mateřské společnosti se samozřejmě v konsolidované účetní závěrce odrazí ve výši vykázaného nekontrolního podílu. Z příkladu je zřejmé, že skupina realizovala z prodeje zboží nemalý zisk, to znamená, že se nejednalo o zboží, ke kterému by se měla tvořit opravná

³ Pořizovací cena zboží u mateřské společnosti

⁴ Pořizovací cena zboží u dceřiné společnosti

⁵ Vyloučení 100 tis. p.j. z tržeb, neboť dcera tržby realizovala jen prodejem ve skupině

⁶ Vyloučení 110 tis. p.j. z nákladů na prodané zboží, neboť dcera prodávala jen ve skupině a zároveň zvýšení nákladů o rozdíl, o který mateřská společnost zboží nakoupila levněji než byla pořizovací cena zboží u dceřiné společnosti, tj. o $500 \text{ ks} * (110 - 100)$

⁷ Odložený daňový závazek vyplývající z ocenění zboží v rozvaze

položka kvôli znehodnocení, ale preto v konsolidovanej výsledovke bude vykázaný záporný nekontrolný podíl.

Záver

Je veľmi spornou otázkou, zda byl dodržaný věrný a poctivý obraz účetní závěrky za předpokladu, že konsolidovaná skupina dosahuje z prodeje zboží standardních zisků a přitom některá z účetních jednotek v rámci této skupiny vykazuje v individuální výsledovce právě z prodeje tohoto zboží ztrátu. Je zřejmé, že prodejem tohoto zboží jinému podniku mimo skupinu by dceřiná společnost realizovala zisk z prodeje, avšak na základě rozhodnutí mateřské společnosti (z pozice vlastníka, který tím sleduje své jiné zájmy) tohoto zisku dosáhnout nemohla. Z pohledu konsolidované účetní závěrky je na jednu stranu jedno, která ze společností zisk realizovala, a vykázání celkového výsledku hospodaření vychází z reálných prodejů (ověřených cenami mimo skupinu). Na druhou stranu neadekvátnímu vykázání nekontrolních podílů, při jejichž výpočtu je nezbytné přiřadit konkrétní účetní jednotce konkrétní výši výsledku, kterým přispívá do celkového konsolidovaného výsledku, plná metoda konsolidace zabránit neumí.

Indikátorem pro zjištění toho, že vykazovaná ztráta z prodeje zboží vznikla výhradně jako důsledek rozhodnutí většinového vlastníka, může být nevykázání opravné položky ke zboží. Nevnímá-li účetní jednotka aktuální účetní hodnotu zboží za nižší, než kolik činí běžná prodejní cena tohoto zboží, pak k němu nebude tvořit opravnou položku. Vykazuje-li pak při prodeji tohoto zboží výhradně ztrátu, je zřejmé, že to může být důsledkem takovýchto rozhodnutí. Zda účetní jednotka k prodanému zboží vytvořila nebo nevytvořila opravnou položku⁸, však nemusí být vždy směrodatné. V případě, že by výše uvedená dceřiná jednotka k druhu zboží, které prodává výhradně společnosti mateřské a výhradně za určitou cenu (viz výši 100 p.j.), vytvářela opravné položky ve výši rozdílu pořizovací ceny a striktně stanovené prodejní ceny, pak je úmyslný přesun zisku z prodeje zboží do výsledovky mateřské společnosti natolik zamaskován, aby nebyl vidět bez důkladnějšího zkoumání této záležitosti. Významnou roli zde hraje dále skutečnost, zda je zboží dceřinou společností prodáváno jen mateřské společnosti, nebo i dalším podnikům nacházejících se mimo skupinu. Pokud je zboží prodáváno komukoliv, pak není snadné odhadnout výši vytvářené opravné položky k zásobám, které budou v budoucnu prodány pouze společnosti mateřské.

Na závěr tohoto příspěvku je vhodné zmínit i daňové dopady přesunu zisku z jedné společnosti na druhou v rámci konsolidačního celku. Pokud by konsolidační celek tvořily účetní jednotky nacházející se v různých zemích, žádnému státu by se jistě nelíbilo, pokud by nemohl zdanit zisk, který by účetní jednotka realizovala, kdyby nebyla nucena prodávat zboží za ceny nižší, než jsou ceny běžné. Řada států (včetně České republiky) již na tuto situaci zareagovala zejména tím, že požaduje, aby se daňový základ v těchto případech počítal z cen obvyklých. Pokud jednotlivé státy mají zároveň rozdílné výše daňových sazeb pro zdanění zisku, je v této situaci další nepříjemnou skutečností, když se v rámci konsolidované skupiny zisky přelévají do společnosti sídlící v zemi s nejnižší sazbou daně. Speciálně tato skutečnost je velmi aktuální na úrovni Evropské unie, která v této souvislosti plánuje změnu ve zdanění. Hrubou budoucností tedy je vyřešení problému jednotného základu daně a vymyšlení klíče, podle něhož bude probíhat přiřazování daně ze zisku (jakožto státního příjmu) jednotlivým státům, na jejichž území se jednotlivé účetní jednotky (tvořící konsolidační celek) nacházejí.

⁸ Samozřejmě před tím, než zboží prodala

Abstrakt

Držba rozhodujúceho podílu dáva mateřské jednotce možnosť, aby dceřiné jednotce určila, ktoré zboží a od ktorého subjektu by měla nakupovať, komu a za jaké ceny má toto zboží prodávat. Mateřská jednotka tak může přelévāt zisk mezi účetními jednotkami ve skupině dle jejího konkrétního záměru. Z pohledu konsolidované účetní závěrky je na jednu stranu jedno, která ze společností zisk realizovala, protože vykázání konsolidovaného výsledku hospodaření vychází z reálných prodejů (ověřených cenami mimo skupinu). Na druhou stranu neadekvátnímu vykázání nekontrolních podílů, plná metoda konsolidace zabránit neumí.

Klíčová slova: Konsolidovaná účetní závěrka, mateřský podnik, dceřiný podnik, zisk nebo ztráta z prodeje zboží, prodej zboží, vyloučení vzájemných transakcí

Summary

Availability of controlling interest enables parent entity to specify its subsidiary which sort of goods it may buy and from whom, to whom it may sell the goods and at what cost. Therefore, parent entity can transfer profits among entities included in its group according to its specific intention. On the one hand it is equal from the perspective of the parent entity which of the entities realized the profit because the presentation of consolidated profit or loss results from actual sells. Full consolidation method cannot avoid inadequate presentation of non-controlling interests on the other hand.

Key words: Consolidated financial statements, parent, subsidiary, profit or loss from sale of goods, elimination of intragroup transactions

JEL klasifikace: M41

Použitá literatura

- [1] Alfredson, K. – Leo, K. – Picker, R. – Pacter, P. – Radford, J. – Wise, V. (2007): *Applying international financial reporting standards*. Milton, John Wiley & Sons Australia, Ltd., 2007.
- [2] Epstein, B. J. – Jermakowicz, E. K. (2008): *Interpretation and application of International financial reporting standards*. Hoboken, John Wiley, 2008.
- [3] Taylor P. A.: *Consolidated financial reporting*. Paul Chapman Publishing Ltd. London 1996.
- [4] Vomáčková H.: *Účetnictví akvizicí, fúzí a jiných vlastnických transakcí (Vyšší účetnictví)*. Nakladatelství POLYGON. Praha 2002.

Kontakt

Marie Zelenková, Ing., Ph.D., katedra finančního účetnictví a auditingu, FFÚ VŠE v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha, tel.: +420 224 095 143, zelenm@vse.cz